

VIGRED * VESTNIK * PROSVETNI ODER

Št. 10.

LJUBLJANA, OKTOBER 1944.

LETO XXIII.

Moč krščanskih idej

Dr. I. Česnik

S svojimi socialnimi načeli pravičnost in ljubezni je Cerkev prenovila človeško družbo. Pod njenim vplivom so nastala čudovita dela ljubezni.

Naj se omejim le na nekaj teh del, ki jih je vršilo krščanstvo v svoji prvi razvojni dobi: bratske skladnice v pomoč ubogim, bolnikom, vdovam in sirotam, skrb za delo brezposelnim, skrb za potnike in bolnike.

Kristjani so imeli v prvih časih in še mnogo kasneje v vsaki svoji verski obliki pod vodstvom svojih duhovnih predstojnikov podpirne skladnice, ki so vanje zlagali prostovoljne darove. Gorečnost je bila tolika, da jih je nekaj vse svoje premoženje dalo v te podpirne blagajne. Neki pogan očita kristjanom, da so s svojim naukom bogate ženske pripravili do tega, da so vse svoje premoženje oddale in same postale beračice. Seveda so duhovni predstojniki priporočali podpirno skladnico. Apostoli so živo priporočali skrb za reveže. Sv. Pavel je za jeruzalemsko blagajno nabiral po Antiohiji in Mali Aziji; brez dvoma je velike zneske zbral za reveže zlasti ob času, ko je v Jeruzalemu zavladal glad. Jeruzalemski škof apostol Jakob pravi naravnost: »Čista in neoskrunjena bogaboječnost pred Bogom in Očetom je ta, skrbeti za sirote in vdove v njih stiski.«

Mnogokrat se je priporočalo, naj si kristjani s postom pritrčajo, da morejo dati kaj za reveže. »Če je pri vas kdo, ki je reven in ubog in nima nič odveč, naj se posti dva ali tri dni, da poskrbi revežem za potrebno hrano,« beremo pri apologetu Aristidu. Bilo jih je mno-

go, ki so tako delali. Sveti Pavel priporoča v isti namen pridno delo: »Kdor krade, ne kradi več, ampak pridno delaj z rokami, da boš imel kaj deliti revežu.«

Podpirna skladnica je bila zvezana z božjo službo. Vsako nedeljo, kakor poznamo iz sv. Pavla, ali pa vsaj enkrat na mesec so verniki prinesli k božji službi darove v denarjih ali v blagu in so jih položili na oltar. S tem so bili posvečeni in revež jih je dobil tako rekoč iz božje roke. Apostoli, kasneje pa škofje in mašniki so jih opravljali in razdeljevali s pomočjo diakonov. Ob posebnih potrebah so kristjani še posebej zlagali za podporo revnim sobratom. Sveti Ciprijan pravi, da so v kartagenski cerkvi nekoč brž nabrali 100.000 sestercejev. Rimska cerkev je imela leta 250 po Kr. okrog 100 klerikov in 1500 revežev, katerih vzdrževanje je letno veljalo 570.000 lir.

Stara legenda iz časa Decijevega preganjanja pripoveduje, da je zahteval sodnik od sv. Lovrenca, naj izroči cerkvene zaklade. Ta je odgovoril, da so edini cerkveni zaklad reveži. Povedal je resnico. Cerkevno premoženje je bilo v prvih časih res premoženje revežev. Vdovam, za katere so prav posebno skrbeli, so rekli »božji oltar«. Vdove in sirote so bile med reveži na prvem mestu. V cerkvenih molitvah so se omenjale takoj za škofi, mašniki in diakoni. Vsaka vdova je potrebovala varstva; če ji pa mož ni zapustil nobenega premoženja, je ni bilo večje revce od nje. Pridobitnih poslov se ni mogla lotiti, ker jih ni bilo; javnih zavodov, kjer bi pre-

skrbela svoje otroke, ni bilo; zato je organizirana krščanska ljubezen ravno tu posegla najprej vmes. Organizacija v tem pogledu posega res že v apostolsko dobo. Sveti Pavel naroča Timoteju, kako naj ravna z vdovami in govori tudi o tem, kako naj občina, brez dvoma iz podporne skladnice, pomaga vdovam. Organizirana ljubezen je poskrbela, da so se velike gospodarske posledice, ki jih je za posamezne družine imela doba preganjanja, kar se je dalo popravile. Kakor so nasproti poganskemu bojkotu postavili svoje posredovalnice za delo, kakor bomo pozneje čuli, tako so tudi rodbinam mučencev zagotovili obstoj.

Poleg vdov in sirot so seveda skrbeli tudi za druge reveže.

Najlepše spričevalo krščanske skrbi za reveže daje odpadli cesar Julijan v besedah: »Brezbožni Galilejci rede poleg svojih revežev tudi naše. Naši pa ne dobe pri nas pomoči.« Torej se je ljubezen že v prvi dobi raztezala na vse. Ob času, ko so pogani na življenje in smrt preganjali kristjane, se je krščanska ljubezen usmilila poganskega reveža kakor svojega. Naj tu navedem primer iz časa cesarja Maksima Daja. Sporočilo nam govori takole: Kristjani so se takrat — ob času kuge, pokazali poganom v najsvetlejši luči; oni so bili edini, ki so sami sredi tolikih in tako velikih stisk z dejanjem dokazovali svoje sočutje in svojo ljubezen. Eni so noč in dan skrbeli za trupla in jih pokopavali, bilo jih je brez števila, ki se zanje ni nihče zmenil; drugi so zbirali iz vsega mesta tiste, ki jih je lakota trla, na en kraj in so vsem delili kruh. Ko se je to zvedelo, so slavili krščanskega Boga in priznavali so, da so kristjani edini in bogaboječi, ker so to dejansko sami dokazali.«

Zanima nas, kako je prvo krščanstvo skrbelo za to, da dobe brezposelni, ki so izgubili službo, zaposlitev.

Že takoj v Jeruzalemu se je pokazalo sovraštvo vladajoče saducejske in farizejske stranke proti kristjanom. Izprva so prvaki začeli boj proti apostolom, zlasti proti Petru, kasneje, po Stefanovi smrti, pa tudi proti vernikom. Ta boj je bil surov in brezobziren. Ve-

činoma je revnejše delavsko ljudstvo sprejelo vero v križanega Mesijo. Ti verniki — delavci in rokodelci — so bili odvisni od trdovratne gospode, in umljivo je, da je vsak kristjan pri judovskih veljaki in njihovih pristaših izgubil delo in zaslužek. Za take ljudi je bilo potreba poskrbeti. Da je bilo ravno v Jeruzalemu med kristjani toliko revežev, da so morali zanje nabirati milodare po vseh krajih, je umljivo. Ubogi ljudje, ki so se dali krstiti, so izgubili vse; judovska družba jih je bojkotirala. Zato lahko sklepamo, da so se kristjani že takrat gospodarsko organizirali, da je mlada Cerkev, kolikor je mogla, po svojih predstojnikih posredovala delo, posredovala službe vernikom, če je bilo mogoče tudi izven Jeruzalema. Z versko organizacijo je bila torej poleg podporne skladnice zvezana tudi organizacija dela, preskrbovanje in posredovanje služb.

Razširjanje krščanstva med pogani je tako organizacijo tudi zahtevalo. Mnogo poganov je opravljalo posle, ki niso bili s Kristusovo vero združljivi, tako n. pr. so morali vsi poganski žreci in vedeževalci, vsi obrtniki, ki so se ukvarjali s stvarmi za malikovanje, umetniki, trgovci pa tudi vsi igralci po gledališčih in razni glumači, ki so predstavljali večinoma umazane, kristjanom ostudne reči, izgubiti delo in zaslužek. Kam z njimi? Cerkev je skrbela zanje, in sicer jim je ali dajala podpore iz svojih skladnic ali jim je pa preskrbela delo. Zelo jasen dokaz imamo za to pri sv. Ciprijanu (sredi 5. stoletja), ki piše o učiteljih gledaliških igralcev, če jim — iz preobrnjenim — Cerkev prepove izvrševanje njihovega posla, in pravi:

»Če je tak v pomanjkanju in če se izkaže, da je res potreben in brez premoženja, naj se podpira njegova revščina z drugimi vred, katere preživlja Cerkev. Zadovoljen pa naj bo s preprostejšo in cenejšo hrano.«

Ravno to nam še splošneje dokazuje »Nauk 12 apostolov«, ki je za poznanje razmer v prvi dobi neprecenljive vrednosti. Tam beremo: »Vsakega, ki pride v Gospodovem imenu, sprejmite; potem ga boste po preizkušnji — saj imate

razsodnost — že spoznali na desno in levo. Če je došlec potnik, pomagajte mu, kolikor morete, toda ne ostane naj pri vas več kakor 2 ali 3 dni, če je treba. Ako se hoče med vami nastaniti kot rokodellec, naj dela in se preživi. Če pa ne zna rokodelstva, preskrbite po svoji vednosti, da noben kristjan pri nas ne živi brez dela. Če pa noče delati, kupčije s Kristusom; takega se ognite.»

Vse to se pa ni moglo vršiti, če ni bilo evidence o razpoložljivih službah. Predstojništvo vsake cerkvene občine je moralo imeti zaznamke izpraznjenih služb. Kristjani, ki so potrebovali kakega delavca, so to naznanili, predstojnik, oziroma od njega določeni cerkveni organ je to zaznamoval. Ravno tako je popisal ponudbe delavcev.

Gostoljubnost so izkazovali posamezni kristjani zasebno, a bila je gostoljubnost tudi organizirana.

Krščanski potnik je imel pravico na gostoljuben sprejem pri svojih sobratih. Če ni slučajno dobil nobenega zasebnika, ki bi ga pogostil, je poskrbela zanj cerkvena občina iz svojih sredstev. Podporna skladnica je pokrila potrebne stroške. To je razvidno iz poročila svetega Justina († 167). Ta popisuje, kako se je v prvih časih vršila nedeljska služba božja. Tam pravi tudi tole: »Boga-tini pa, kateri hočejo, vsak po svoji volji daruje, kar se mu zdi. To se potem zbere in izroči v varstvo predstojniku (škofu ali mašniku) in ta deli podpore sirotam, vdovam in takim, ki trpe pomanjkanje zavo-ljo bolezni ali pa zavo-ljo kakega drugega vzroka, ter jetnikom in potnikom, ki iz tujine prihajajo, in končno skrbi za vse, ki so v potrebi.« Krščanski potniki so to vedeli in so se zaradi tega, ko so prišli v neznan tuj kraj, oglasili najprej pri cerkvenem predstojniku. Ti so morali že od pradedna izvrševati to težko dolžnost. Že sveti Pavel piše Timoteju: »Škof mora biti brez napake, gostoljuben.« Prav tako Titu: »Škof bodi kakor božji oskrbnik gostoljuben.« Tega ukaza ni mogel izvrševati, če ni imel za to potrebnih sredstev. Zato po pravici sklepamo, da se je že v apostolski dobi skupna pod-porna skladnica rabila tudi za preskrbo-

vanje tujcev. V nauku 12 apostolov beremo, da je smel potnik uživati javno podporo iz blagajne samo kvečjemu dva ali tri dni. Rimski škof sv. Klemen piše leta 96 Korinčanom: »Vsak, kdor je bil v Vaši sredi, je lahko izkusil vašo živo trdno vero, poudarjal Vašo dolgotrajno, radodarno gostoljubnost.«

Prvi kristjani so ustanavljali gostišča. Ta so bila večkrat združena s hišami, v katerih so stanovali cerkveni predstojniki. Ob cestah, ki so vodile skozi puste, neobljudene in zaradi tega za potnike nevarne kraje, so kristjani ustanavljali že v prvih stoletjih zavetišča. Organizacija v korist potnikom je bila doma po vsej cerkvi, predvsem pa v Rimu. Iz 2. stoletja je ohranjeno pismo korinskega škofa Dionizija na rimsko Cerkev, ki v njej hvali to Cerkev, da je ohranila pradedno navado izkazovati dobrote zunanjim bratom. Temu pristavlja: »Tega poklica vaš vzorni škof Soter ni samo ohranil, marveč ga je še povišal. On ne deli samo darov, ki so namenjeni za kristjane v obilni meri, marveč tudi potujoče brate kot ljubezni polni oče tolaži z blaženimi besedami.«

Krščanske občine so že v prvih časih skrbele za bolnike.

Gmotna podpora za bolnike se je zajemala iz skupne podporne blagajne. Od tam, od koder so se dobila sredstva za vzdrževanje službe božje in duhovnikov, od koder so se podpirali reveži, popotniki, vdove, sirote in kristjani brez zaslužka, se je tudi bolnikom delila podpora.

Glavno skrb za bolnike je imel cerkveni predstojnik. Tako beremo n. pr. v pismu sv. Polikarpa, učenca sv. Janeza, kako naroča mašnikom, »naj skrbe za vse bolnike« in naj ne zane-marjajo vdov, sirot in revežev.

Sv. Ciprijan je zbiral ljudstvo in ga poučeval z zgledi iz sv. pisma, kako dobro je usmiljenje. Pristavljal je, da ni nič čudnega, če samo svojim izkazujemo službo ljubezni; tisti more postati popoln, kateri še kaj več stori grešniku ali poganu, ki slabo z dobrim premaga in posnemaje božje usmiljenje tudi so-

vražnikom izkazuje ljubezen. Kako se je obnašalo krščansko ljudstvo, ki ima od vere ime? Neprenehoma so si delili raznovrstne posle po lastnostih ljudi in stanu. Mnogi, ki zaradi revščine niso zmogli gmotnih darov, so dali več, nego samo gmotne stvari, ker so s svojim delom izvrševali dragocenejšo dobroto kot je vse bogastvo. Ker se je tako požrtvovalno delalo, niso dobili pomoči samo kristjani, marveč vsi.

V srednjem veku je zelo cvetelo menišstvo. Dasi so menihi, zlasti benediktinci in cistercijani sami izvrševali rokodelstvo, so vendar pri ogromnem delu potrebovali pomočnikov, katere so poklicali iz okolice. Tako je bil redovnik mojster, vajenci in pomočniki pa so izhajali iz kmečkega ljudstva. Tako se je začel katoliški rokodelski stan. Kakor redovniki, so vplivali tudi škofje na razvoj obrtnega stanu. Kraji, v katerih so škofje stanovali, so se širili. Ljudstvo se je zatekalo rado pod njihovo oblast, da se reši iz graščakove pesti. Znan je rek »pod krivo palico je dobro bivati«. Tako so škofje vladali v mestih svobodni meščanski stan. Steber tega stanu so postali kmalu rokodelci. Združevali so se v cehe in to že v 12. in 13. stol. Iz teh časov so nam ostali spomeniki na to organizacijo, tako grbi, cerkvene bratovščine, cerkvene ustanove itd. V Lubnjem na Gorenjskem so bili cehi za lončarje, v Kropi, Železnikih in Kamniku pa za kovače. Prvi namen teh združevanj je bila verska vzgoja, pomoč pri proizvodnji in stanovsko varstvo. Imeli so svoje bratovščine, grbe in zastave in skrbeli, da so se povsod posvečevali prazniki. Vsak ceh je imel svojega patrona. Tako na primer barvarji sv. Simona, brivci sv. Magdaleno, dimnkarji sv. Florijana, kamnoseki sv. Štefana, rudarji sv. Barbaro, čevljarji sv. Krišpina itd.

Proti liberalnim pogubnim naukom je bilo treba odpora. Cerkev v moderni zakonodaji ni imela vpliva. Zato ni mogla direktno v okoliš velikim socialnim problemom, ki jih je terjal čas. Kreniti je morala indirektno pot. Papeži so dvignili mogočen glas v zaščito delavskih stanov. Leon XIII. je s svojo

okrožnico »Rerum novarum« odločno poudaril, »da bogastvo držav ne pride od drugod, kakor od dela delavcev. Zato ima delo tudi svoje pravice, ki jih mora in mora zahtevati od države, katere ogromno večino tvorijo delavci.« Glas Leona XIII. je bil tako močan, da so se razgibali katoličani po raznih državah.

Vedno bolj je prodirala misel o združevanju. Cerkev je to idejo zagovarjala in poudarjala: »Država mora po svojem bistvu skrbeti za splošni blagor. Če je prav urejena, ji ni treba novih potov za rešitev socialnega vprašanja. Prav uravnana država mora skrbeti za vse po načelu delivne pravičnosti. Vsi sodelujejo za splošni blagor, torej naj ga bo tudi vsak deležen. Po isti vrsti mora skrbeti za posamezne stanove, po kateri sodelujejo za skupni namen. Prvi so tisti, ki vodijo državo. Takoj za njimi so pa delavski stanovi, ki z delom svojih rok ustvarjajo premoženje v državi. Zato se mora država po zahtevah delitvene pravičnosti že v drugi vrsti ozirati nanje. Splošno mora država bolj skrbeti za reveže, nego za bogatine. Rod bogatinov, ki je ograjen s svojimi trdnjavami, potrebuje manj javnega varstva, nesrečno ljudstvo, ki nima nobenih moči za svoje varstvo, je pa najbolj navezano na državno oporo.«

Cerkev hodi skozi svojo dobo kakor Kristus »deleč dobrote«. Socializem in komunizem se ne bi tako razširila, ako ne bi bili tisti, ki vladajo narodom, prezirali naukov in opominov Cerkev. Zidali so državno in družbeno stavbo na peskovita tla liberalizma, namesto na trdno skalo socialnih cerkvenih naukov. Zato se vse, kar so ustvarili, ruši in propada. Kako prav je dejal dr. Mahnič pred več ko 50 leti: »Liberalizem tira moderno državo v socializem; poslednji je le sin, in torej naravni dedič liberalne države. Tudi zgodovina ima svojo logiko. Ta logika so prav za prav večno veljavni, neuklonljivi zakoni resnice in pravice, ki imajo svoj razlog v Bogu. Kakor resnica rodi resnico, tako laž rodi laž. Liberalizem je velika protikrščanska laž, in ta laž je rodila drugo veliko laž — komunizem.«

Slovenska mladinska igra

Martin Jevnikar — Nadaljevanje

Knjižne izdaje

16. J. Špicar: Martin Napuhček. Pravičljiva igra za mladino v petih slikah. Ljubljana 1931. — I. sl.: V kraljestvu rojenic sprejema kraljica poročila svojih pomočnic o njihovih varovancih. Rojenica Zlata pove, da ima dečka pastirja, ki hoče postati knez. Kraljica pokliče čarovnika Bakona in mu naroči, naj gre v deveto deželo, kjer je zaklet grad; v njem spi knez Urija s prevzetno hčerjo Zarasto. Tu naj z Zlato napravita dečka za kneza. — II. sl.: Bakon in Zlata prideta v zakleti grad. Bakon zbudi s čarobno piščaljo dvorjane, kneza postavi za vratarja, hčer za terico. Šaljivca Tineta in Bineta pošlje, da poiščeta novega kneza. Vlado prepusti Zlati in jo napravi za princeso. — III. sl.: Tine in Bine pripeljeta pastirja Martina. Zlata ga napravi za kneza, šaljivca povzdigne v ministra, sama pa se umakne v stolp. Martin si ogleda grad, nato se začne preoblačiti za kronanje. — IV. sl.: Martin začne kruto vladati. Sam si posadi krono na glavo. Obišče ga njegov prijatelj pastirček Tomažek, a Martin ga noče poznati in ga vrže ven. Tudi mater, ki ga išče, zataji; zato ga kaznuje kraljica rojenic z boleznijo, dokler se ne bi poboljšal. — V. Martin leži bolan, nobena stvar ga ne more razveseliti. Obišče ga Zlata; zbudi se mu vest; žal mu je, da je zgubil mater. Rad bi bil spet pastir. Kraljica mu vrne zdravje, pride mati in vesela odideta proti domu. Grad se spet povrne v prejšnje stanje. — Igra je sestavljena iz različnih pravljič; nastopajo: rojenice, čarovniki, kresnice, zakleti gradovi, pastirji-knezi, čarobne piščali itd. Vendar igra ni uspeša. Razbita je, ker prizori ne rastejo drug iz drugega, ampak so nabrani drug poleg drugega. Enotnega dejanja je premalo, zato se različni dogodki tako hitro menjavajo. To kaže na preveliko narejenost, hoteno zanimivost. Igro naj bi poživila Bine in Tine, ki morata skrbeti za komiko, a se jima ne posreči. Slaba kopija Gogoljevih Dobčinskega in Bobčinskega iz Revizorja sta. Ves njun humor je v tem, da skušata govoriti istočasno in biti oba prva. Da ne dosežeta pravega uspeha, je kriva njuna nerodnost, oziroma pisateljeva nespretnost (n. pr. III. slika). Tudi dvorni norec je precej meglen postav. Rad bi posnemal ostale norce-modrijane, a mu nič pametnega ne pride na misel. Veliko oseb je čisto odveč. Edina zanimivost, ki bi privlačevala otroke, je eksotičnost, zunanja tehnika. Manjka pa tiste pravičljive sile, ki jo znajo pričarati pravi umetniki, kar tudi odraslega nevede in nehote pritegne, otroci pa uživajo z odprtimi usti.

17. Marija Hötzel-Lehrmann: Punčke živé... Mladinska spevoigra v treh dejanjih. Glasbene točke se dobe pri g. M. Holmarju v Višnji gori. Ljubljana 1933. I. dej.: Jožku in Tončku se v sanjah prikažejo sanjski možički in Slaba vest. Podnevi sta namreč razbila Bredino punčko Miljano. Ko se prebudita, kričita in tečeta k materi. II. dej.: Punčke rajajo in se pogovarjajo. Pokličejo doktorja Matjaža, da ozdravi Miljano. III. dej.: Punčke obiščejo spečo Bredo, se z njo pogovarjajo in plešejo. Breda se prebudi in pokliče mater. Tudi brata pritečeta in priznata, da sta razbila punčko; povesta, kaj sta videla v spanju. Mati ju posvari, naj ne hodita s slabo vestjo v posteljo. — Igra nima nobenega smisla. Nekaj petja in plesa, kopica pomanjševalnic (punčka, oblekca, čevljički, sirotica, posteljica itd.) in zelo mnogo nenaravnih, posladkanih besed — to je vse! Pravih dogodkov sploh ni. Za to stvar je bilo škoda papirja!

18. Milan Skrbinšek: Božji volek in drugi. Igre za mladinske odre. Ljubljana 1933. I. Božji volek. Igrica v treh prizorih. Štefek, sin kočarja, nabira cvetlice za bolno sestrico. Pride poročnik Ljubo, ga zmerja z božjim volkom, mu raztrga cvetlice, a Štefek ga mirno svari. Nastopijo deklice; Barbika je kraljica maja. Ljubo jo hoče preteptati. Postavi se mu po robu, zato skoči spet nad štefka, toda stopi na črepanjo in se rani. Štefek mu najbolj pomaga, da je Ljubo ves presenečen. — Igra je posvečena pisateljevemu očetu. Pravi, da je »skušal posvetiti v njegovo deško dušo«. Zelo dobro je zadeta psihologija otrok. Štefek — božji volek — je miren, tih fant; na Ljubova izzivanja odgovarja z lepo besedo in mu v nesreči nesebično pomaga. Ljubo je nepridiprav, tip bogatega razvajenca, pripravljen na vse hudobije, začuden in presenečen, da mu Štefek v nesreči pomaga. Oba sta kot izrezana iz življenja. — II. Pod božičnim drevesom. Igrica v dveh slikah. Godi se leta 1925. I. Bogdan in Marija zavijata knjigo za očeta; že sedem let ga ni iz vojske. Pogovarjata se o njem. Vsako leto pripravita eno knjigo zanj za božično darilo. Tri deklice pridejo gledat božično drevesce. Ko odidejo, Bogdan zaspi. V sanjah se mu prikaže angel; Bogdanu se zdi, da je oče. 2. Sv. večer. Mati pride z otrokoma pod božično drevesce. Niso veseli, ker se spominjajo odsotnega očeta. Sosedovi otroci pritečejo in glasno pripovedujejo o svojih darilih. Ko odidejo, potrkaja nekdo na okno, vrže v sobo pismo, da oče še živi v Rusiji, a se bo kmalu vrnil. Nato stopi v sobo tujec — oče! Veselje! Skupaj zapoje Sveto noč. — Igra je

topla in pristrčna, ker je naravna. Družina je vzeta iz vsakdanjega življenja, nič ni izumetničenega, nič skrivnostnega. Otroka sta dobra, ljubita mater in očeta, govorita preprosto, ne preveč in ne premalo. Prav taka je mati. Igro poživljajo sosedovi otroci s svojo razigranostjo in prešernim smehom. Tudi ti so izrezani iz življenja. Očetova slučajna vrnitev na sv. večer pa je že obdelana v literaturi. — III. Siroti Zorica in Marko. Igrica v šestih prizorih. Zorica in Marko sta siroti brez staršev. Hodita okrog, fant igra, deklica pleše. V neki gostilni ju dobi vsa premrla dr. Meško, vdovec, s sinom Borisom. Otroka se mu smilita, zato ju vzame za svoja. — Prizor ima tradicionalni siroti in dobrotnika, vendar je naraven, ker je živahno in sodobno obdelan. — IV. Spletakar Niko. Otroška komedija v šestih prizorih. Niko neprestano spletkari. Nekoč gre do iz šole on, Jože in Ferdo, za njimi pa Brigita, Vanda in Marta. Niko pregovori tovariša, da deklice najprej prestrašijo, nato se jim pa zlažejo, kaj je katera slabega povedala o drugi. Dekleta se močno spro. Ker se jim Niko smeje, uganejo, da jih je on potegnil; spravijo se nanj, toda Niko vali krivdo na tovariša, zato se še ti pripravijo, dokler z združenimi močmi ne privežejo Nika na stol. Ko odidejo, ga odveže dobra Marta in Niko ji je hvaležen. — Komedija je posrečena, saj nam tako živo in resnično prikaže otroke na poti iz šole, da se nehote spomnimo mladih let, ko smo sami uganjali podobne burke. Poseben preprič, ko govorijo vse vprek in vsi hkrati, je zelo živahen. — V. Krinke. Pustna šala v sedmih prizorih. Otroci si kupijo pustne krinke in igrajo vlogo, ki jo krinka predstavlja: beba, zamorca, deklico, ovco, petelina, leva. Drugič položi krinke na mizo in nekoč jim jih nadene, ne da bi vedeli kakšno. Nato igrajo vloge, kakršne mislijo, da predstavljajo krinke. Nihče prave ne zadene, zato je polno smeha. — Šala je posrečena, nima pa drugega namena, kot vzbujati nepriljen smeh. — VI. Vstajenje. Simbolična slika v štirih prizorih. Verze napisal dr. Joža Lovrenčič, za oder priredil avtor te zbirke. — Pisatelj jo je prvič uprizoril ob Krekovem slavu 10. marca 1918 v Politeama Rossetti v Trstu.

Skrbinskova knjiga je prijetna novost v mladinski dramatik, saj prinaša marsikaj dobrega, svežega. Pisatelj se je otesel stare tehnike in stare miselnosti in napisal igre, ki živijo. Vzel je namreč ljudi s krvjo in mesom, otroke iz vsakdanjega življenja, z napakami in vrlinami, ne pa kakih pridnih Janezkov in hudobnih Mihecev, kakor so delali doslej. Ne spreobrača jih z dolgimi pridigami, tudi ni prisiljeno tendenčen. Prikaže polnokrvno življenje, kakršno doživlja skoraj vsak otrok. In v tem je odlika te knjige, da se je pisatelj

poglobil v otrokovo dušo, v njegov svet. Jezik je lep in jednat, dejanje jasno in naravno. V knjigi je važno tudi to, da je opremil pisatelj vse igre z obširno vnanjo in notranjo režijo. Uvod prinaša Besedo vodjem mladinskih odrov in misli za pouk dece v gledaliških vprašanjih.

19. Manica Komanova: I. Naš Vidov dan. Slavnostna slika v proslavo Vidovega dne. II. Uedinjenje. Slavnostna slika za 1. december. Posvečeni šolski in sokolski mladini. Ljubljana 1934. — Dve ultranacionalni sliki, prisiljeni in deklamatorski!

20. Mladi oder. Slovenski materi. Zbirka mladinskih iger. I. zvezek. Izdala založba Mladi oder. Ljubljana 1937.

Mirko Kunčič: Slovenskim materam. Zborna deklamacija. Dobra deklamacija dečkov in deklic.

Mirko Kunčič: Živi in mrtvi materi. Spevoigra. Uglasbil Danilo Bučar. Majda, hčerka revne delavke, in Andrejček, sirota brez matere, pojeta in deklamirata o svojih materah. Revček Andrejček pošlje z balončkom materi pismo v nebesa. V tem prihajajo na oder angeli z velikimi srci in napisi materinih kreposti. Prizor zaključijo Metka s šaljivo predstavitvijo. — Igra je pristrčna, pesmi in deklamacije občutene, doživete in poetične. Nič ni izumetničenega, vse je naravno in nepriljeno, le Metka bi lahko odpadla.

Mirko Kunčič: Cilka in njena punčka. Vesela igra v enem dejanju. Cilka se igra s svojo punčko. Pri tem posnema v vsem pravo mater, kar izzvani precej komično in veselo. — Stvarca je posrečena, živahna in naravna. Dobro je prikazano ostro otrokovo opazovanje matere.

Mirko Kunčič: Mladi uporniki. Igra v treh dejanjih. I. dej.: Peter, mlad potepuh, pregovori deklice in dečke, da odpovedo materam pokorščino in pobegnejo v gozd. Vsak mora prinesiti s seboj denarja in jestvin. V gozdu jim govori in obljublja same dobrote. II. dej.: Taborišče ob gozdu. Otroci se na različne načine zabavajo: deklice kuhajo, fantje kvartajo, love ribe, se pripravljajo itd., vsi pa so že naveličani, posebno deklice. Ponoči prižene Peter nekega cigana, s katerim vse odneseta in pobegneta. Prideta stražnik in gozdni varuh in iščeta Petra. Ga ni; nato odvedeta otroke domov k materam. III. dej.: Otroci pripravljajo na trgu materinsko proslavo. Na oder napravijo skušnjo za prihodnji dan. Stražnik pripelje mimo ujetega Petra. — Igra je neke vrste robinzonada. Prav malo je verjetna in prepričljiva. V prvih dveh dejanjih tudi ni dovolj razgibana. Ima sicer nekaj besedne komike, a je starinska. Tudi zajčki in palčki so slučajno pritegnjeni v igro. Zelo pristrčno in doživeto pa je zadnje dejanje, ki je

res pesniško, naravno in globoko. Spored je izbran in lep.

Mirko Kunčič: Za srečo. Recitacija s slikami. Prolog. Recitator bere zgodbo o Revčku Andrejčku. Ko pride do materinega umiranja, se zastor dvigne: I. Mati je težko bolna. Andrejček se jezi, ker ji mora streči. Pride teta in mu pove, da je sosedovega Janezka obiskala sreča; vrnil se mu je stric iz Amerike. Andrejček zbeži od umirajoče matere, da bi tudi on poiskal srečo. II. Na potu sreča bogato gospo in jo vpraša, če je ona njegova sreča. Gospa ga nažene z beračem. Tudi pijanca vpraša, a ta ga hoče preteptati in mu odrezati glavo. III. Sreča gluho staro. Ne moreta se dogovoriti, ker ga vse narobe razume. IV. Mračni se; Andrejček se obrne proti domu. Sreča berača Jakoba Nesrečo in ga vpraša po sreči. Berač mu svetuje, naj se vrne k materi, tam je njegova sreča. V. Ko pride domov, najde mater na mrtvaškem odru. »Tam je zdaj tvoja sreča! Na parih leži!« pravi teta. VI. Andrejček se prebudi po težki bolezni. Vstane. Ko pride mati, misli Andrejček, da je njen duh, in začne kričati. Mati ga položi v posteljo in mu pove, da so bile one le sanje. Vaški otroci napravijo Andrejčku podoknico za njegov god. Žele mu srečo, ta pa stisne mater k sebi in pravi: »Srečo že imam!« — Igra je nekako ponazorilo recitacije (ki je pred vsako sliko!) o Revčku Andrejčku. Tekst je preprost, jasen in podan v zelo lepem jeziku. Odgovarjajoče slike so kratke, jasne in živahne, primerne Andrejčkovemu duševnemu razvoju. Nekatere so polne neprisiljenega humorja (n. pr. prizor s pijancem in gluho staro), druge pretresljive do solz. Nekaj smeha, nekaj joka kakor v otrokovem življenju! Neprisiljeno je prikazana tendenca, ljubezen do matere, ki je naša največja sreča. Andrejček, ki je sprva naiven in z materjo neprijazen, sam spozna to resnico, kar je največja odlika te igre!

Mirko Kunčič: Prodajalka Metka. Prizorček. Metka in Francka se igrata trgovino. Prizorček je prikupen in posrečen.

Knjiga je namenjena za materinske proslave, za kar imamo na koše prizorov in

iger, ki so navadno prisiljeni, nedoživeti in priložnostni, najpogosteje cenene pridige. Tu pa imamo res občutene stvari, doživete in napisane po dobrem opazovanju in poznanju otroške duše. Kunčič pozna otroka in njegov svet, kar je dokazal kot »Kotičkov striček« v Slovincu. Zato ni tu nič prisiljenega. In še nekaj: knjigo je napisal dober mladinski pesnik!

21. Mladi oder. Ob kresu. Zbirka mladinskih iger. II. zvezek. Izdala založba Mladi oder. Ljubljana 1937.

Joža Vombergar: Čudo kresne noči in Sveta brata Ciril in Metod. Stvari nista mladinski.

Mirko Kunčič: Razvijmo prapor! Igra s petjem in rajanjem. Deklice in dečki v narodnih nošah pojejo in rajajo ob razvitju prapora rodoljubne pesmi. Pride Janez Fičfirič s spremljevalcem in zabavlja na domovino. Zato ga hočejo preteptati, a pobegne. Dečki in dekllice spet zapojejo, harmonika zaigra, zarajajo. — Igra je priložnostna in močno rodoljubna. Še od daleč pa ne dosega prejšnjih Kunčičevih del.

22. Rudolf Pečjak: Kraljična z mrtvim srcem. Pravljična komedija v 4 dejanjih. Pevske in glasbene točke zložil Anton Dolinar. Založila Podmladek Rdečega križa in šolski oder Vesna na meščanski šoli v Trzinu. (Brez letnice.) I. dej.: V gradu živi kraljična, ki ima mrtvo srce. Služabnike zelo muči. Ko jo zasnuje kraljevič Žarislav, ga nažene z beračem. II. dej.: Vila začara grad: kočijaž postane kraljevič, kuharica kraljica, kraljična pa kuharica. Vsi jo mučijo, ker imajo mrtva srca, le dvorjanica Jelisava ji pomaga. III. dej.: Kraljična se muči s kuho, a ji ne gre; zato ji groze. IV. dej.: Na pomoč ji pride Žarislav. To jo zelo gane in rada ga vzame za moža. Vila začara grad in kraljična je zdaj zelo dobra. — Pisatelj pravi, da je dobil idejo za to igro v angleškem pravljicnem svetu. Igra ni posebno uspešna. Preveč ima pretirane grotesknosti. Maršal odbija s svojo smešno govorico, prav tako ostalo služabništvo. Tudi izpeljava je šibka. Jezik je neka vmesna stopnja med prozo in poezijo. Sploh pa nima prave vsebine.

Linhartov „Matiček se ženi“

(Prireditev dramskega studia 29. VII. 1944)

Namen in pomen dramskega studia je razložil v Gledališkem listu g. ravnatelj Debevec. Zato ni potrebno, da bi na tem mestu razpravljali, kakšen važen pomen za naše bodoče gledališko življenje ima ta ustanova. — Vendar pa zbuja premisleke,

če je smotno, da pripravi mlad režiser uprizoritve z neizkušenimi igralci. Na eni strani njemu samemu manjka izkušenj, znanja in moči, da bi delo približal, na drugi strani pa je mladi igralec še ves neuravnovešen, nemiren in nezaupljiv in

potrebuje močne roke. Na vsak način pa je treba dati takemu režiserju priliko, da pripravi predstavo tudi z izkušenimi igralci. Primenjava med obema predstavama pa bi pokazala, kaj zmore, kot bi se na drugi strani videlo, kaj naredi iz mladih igralcev izkušen režiser.

Linhartov »Matiček« ima toliko zahtev, da kliče po razgledanem režiserju in po gibčnih igralcih. G. dr. Pavlovčič, ki je delo režiral, je dostojno in vsaj teoretično dobro opravil svojo nalogo. Obdržal je sicer kar najbolj vestno historično podobo, vendar je delo približal sodobnemu gledalcu. Oba svetova je še ostreje postavil drugega proti drugemu s tem, da je baron poudarjen pri spletkarjenju s Smrekarico. Prav tako je močno pridobila nasprotna igra, ko dá baron Nežki deviški venec in s tem samemu sebi spodnika tla, medtem ko je to pri Linhartu le kot neka ceremonija, ob kateri se sklicuje na Figaroja, kot bi hotel ob svojem delu opozoriti na izvirnik. — Vse te korekture so delu v prid. Težje, zlasti praktično izvedljivo, pa je jezikovno predstaviti tu socialne plasti kar s štirimi jezikovnimi otenki.

Priznam, da bi bilo idealno, če bi se dalo to izvesti. Toda že pri baronu, gospe in pri Tončku, ki naj bi govorili knjižni jezik, ni bil izgovor povsod pravilen. Še večje težave pa so bile pri drugih. Predvsem bi bilo treba rešiti načelno vprašanje, koliko daleč naj se jezik dialektično barva, poiskati res značilnosti, tako pa so se mestoma čutile finese, na drugi strani pa so bile zanemarjene značilnosti. Prav tako ni bilo pravega ravnovesja med osebami, ki so na isti ravni, na primer Matiček in Nežka.

»Matiček« je delo, ki učinkuje s situacijsko, značajske in besedno komiko. Za situacijo je dal vse možnosti s svojo sceno g. arch. Gajšek. Osnovo je obdržal za vsa dejanja, arhaičen značaj je poudaril prvenstveno z barvo (prim. 2. dejanje), rokojski značaj pa je nakazal s krožnimi linijami in z vedrostjo, ki so jo dihale zlasti 4. in 5. slika. Igralcu je bilo možno, da se je v polni meri razgibal, ker je bila scena grajena tudi v višino, kar je najbolj prišlo do izraza, kadar sta se srečavala oba svetova. Dejanje, ki se v prvi polovici najbolj razgiblje v 2. sliki, v naslednji nekako zastane, ker je Linhart v to sliko vložil toliko protesta svojega časa in je za nas važen kulturno zgodovinski dokument. Re-

žiser je vsa mesta pustil. Premalo pa jih je poudaril, zato so šla skoro neopažena mimo, zlasti tam, ko pravi Žužek: »Kdor na mojem gruntu zida, meni zida« in Matičkov odgovor Zmešnjavi, kako si bo iskal pravice. — Iz tretje slike spet začne dobivati dejanje tempo, ki raste v konec. Ta rast je zlasti v četrti sliki premalo vidna. Morda so za to v glavnem odgovorni igralci. Matička, Zmešnjavo in Budalo so igrali člani Narodnega gledališča, druge pa člani studia. Osrednji podobi je Linhart življenjsko verno podal, druge je bolj ali manj karikiriral, vendar pa so še vse ostale nekako v okviru realnih podob. — Nevarnost je, da se zlasti mladi igralci, ki še iščejo za svoje podobe značilnosti, te pretiravajo, pa se s svojo igro bolj približajo farski kot komediji. Tako je bil mestoma Budalo g. Rztresena le pretiran, zlasti v 3. sliki, kjer je s svojo igro preveč stopal v ospredje in so tudi zavoljo tega stopili kulturno-zgodovinski poudarki v ozadje. Vzoren pa je bil Zmešnjava g. Lipaha, ki je s svojo zadržano igro odlično učinkoval, pa vendar dal v kretnji in govoru dovolj značilnosti! Žužek g. Rztresena je bil premedla podoba, ko je vendar v prvi polovici jasno vidna njegova intrigantska narava. Matička je polnokrvno oblikoval g. Sever. Dominanta njegovega značaja je bila: »Saj nisem tako neumen, kot se zdim na prvi pogled!« Njegovo partnerico Nežko je igrala gđ. Svetelova. Dala je prav prikupno podobo. Barona je igral g. Korošec. Zdi se, da mu tovrstne podobe ne leže. V njem je bilo vse preveč neke slovesnosti in dejal bi, tragične veličine, in se bo verjetneje bolje obnesel v resni igri. Rozala gđ. Pugljeve, ki je bila pri prvi predstavi še neizrazita, je zlasti v drugi reprizi mestoma že lepo oblikovala svojo vlogo; Tončka je igral prvič g. Jamnik, pozneje pa režiser. Prav pri Tončku je nevarnost, da zaide oblikovalec v pretiravanje. G. Jamnik je bil v začetku premalo živahen in se je šele v drugi polovici igre ubral, nasprotno pa je g. dr. Pavlovčič v prvi polovici preveč teatraličen, a je v celoti bolj učinkoval kot prvi. Izmed ostalih podob je bil originalen Gašper g. Blaža, le da je bil pri prvi predstavi pretiran in s celo igro neubran.

Delo, ki so ga opravili režiser in igralci, je bilo tvorno in toliko uspešno, da ni bil zastonj trud in pričakovanje. A. P.

Rožnivenski mesec

V 13. stoletju sta nastopila dva močnejša redova, ki sta kot krepka stebra podpirala sv. Cerkev: red sv. Dominika in red sv. Frančiška. Iskreno prijateljstvo je vezalo že oba redovna ustanovitelja. Ta ljubezen je vezala oba redova v neutrudnem delu za duše. Posebno sta si bila oba redova podobna v izredni ljubezni do Marije. Dominikanci, frančiškani in cistercijani so uklonili mrzlo človeštvo pod jarem mile nebeške Kraljice in si pridobili nevenljivih zaslug za širjenje Marijinega češčenja.

TedANJI časi so bili močno podobni sedanjim časom. Krivoverstvo albižanov je širilo strah in grozo po Francoskem; pustošili so mesta in vasi, podirali cerkve, morili duhovnike in pobožne vernike, kakor danes brezbožni komunisti. Silni naval krive vere je skušal zajeziť vero in vse versko delovanje. Ko so se drugi borili s krivoverci z mečem in silo, se je Dominik boril proti njim z ljubeznijo, poukom in apostolskim uboštvo. Celo s sovražniki, ki so mu stregli po življenju, je znal ljubeznivo ravnati in je pridobil mnogo krivovercev za Jezusa. Tak nepričakovani in zares čudoviti uspeh je pripisoval Marijini pomoči. Poglavitno in nepremagljivo, toda vse zlo zmagujoče sredstvo Dominikovo je bil sv. rožni venec. Marija sama — tako trdi staro izročilo — ga je učila moliti sv. rožni venec ter ga bodrila, da je širil to molitev tudi med ljudstvom.

Tudi Dominikovi duhovni sinovi so povsod širili molitev sv. rožnega venca. Sveti rožni venec so rabili kot podlago in vodilo svojim pridigam. Razlagali so sproti vsako skrivnost sv. rožnega venca, potem pa z ljudstvom molili oni oddelek te molitve. Tako so vodili ljudstvo k veri nazaj. Verniki so radi poslušali razlago in zbrano molili sv. rožni venec. Povsod so ustanav-

ljali rožnenske bratovščine, v katere so se vpisali najodličnejši voditelji, vladarji in zastopniki ljudstva. Na ta način je postal v tistih časih rožni venec splošna molitev vseh in se je s čudovito naglico razširil v najbolj oddaljene kraje sveta.

Pred približno 700 leti je albižansko krivoverstvo strašno stiskalo Cerkev. To krivoverstvo je bila mešanica zmot, ki so prav sramotno skrunile čast deviške božje Matere. Kjer se je vgnezdila ta zmota, tam se je širila laž, razuzdanost in cela vrsta pregreh. Takrat je Marija sama pokazala pravo orožje, s katerim bo mogoče zmagati to zlo. Tudi današnje splošno svetovno zlo komunizma strahotno vlada po vsem svetu. Že dolga desetletja so vsi, ki so poznali njegove nakane za razširitev popolnega brezboštva po vsem svetu, svarili pred njegovimi pogubnimi vplivi. Žal, svet v splošnem ni poslušal teh svaril in tako je prišlo do sedanjega razsula držav in grozot vojne, od katerih so notranje strahote v poedinah narodih, spretno in uspešno zasejane po komunističnih privržencih, izmed vseh grozot najhujše. Ob spominu na nešteto pomoči v vojnih grozotah, v številnih sovražnih nevarnostih, ki so žugale uničiti narode in ob nepreštetih čudežnih pomočih, ki jih je bil doslej deležen slovenski narod, se je slovensko ljudstvo zopet oprijelo rožnega venca. Po župnijah tekmujejo družine, ki so se zavezale, da bodo rožni venec vsak dan molile kot skupno družinsko večerno molitev. Na tisoče vernikov z rožnim vencem v roki se zbira dan na dan pred oltarjem Marije Pomagaj, ki čudežno deli pomoč in varstvo.

Oktober je tu. V tem mesecu se bodo pridružile molilcem rožnega venca še tiste slovenske družine, ki tega doslej iz katerega koli vzroka niso storile. — Slovenski narod je in mora ostati Marijin narod.

Misli za misijonsko nedeljo

Mika Gros

Vsako leto meseca oktobra vzbude našo pozornost veliki letaki na cerkvenih vratih z napisom: Misijonska nedelja. Opazili smo ta napis, prečitali smo ga, kaj več pa najbrže nismo storili. Misijoni — kdo naj bi mislil še na to, ko pa imamo doma toliko poganov; rešimo najprej svoje, potem bomo reševali še druge. Dalje časa se pri misijonskih mislih nismo mudili; kvečjemu smo pripravili še majhen dar, pa se nam je zdelo, da smo storili več kot dovolj.

Tako so nam potekale misijonske nedelje druga leta. Letošnja nam mora potteči drugače.

Misijonska nedelja ni samo napis na letaku, ni samo nedelja kakor ostale v letu; misijonska nedelja je vse več. To je tisti veliki dan, ki združi vernike vesoljne Kristusove Cerkve v zavesti velike nadnaravne skupnosti. Ta dan zaveje po vsem svetu topla misel: udje velikega živega organizma smo, ki se imenuje Telo Kristusovo. Po naših žilah se pretaka Njegova skrivnostna kri in neprestano poživlja to veliko skupnost božjih otrok na zemlji. Nismo osamljeni na življenjski poti, ne, tako zelo smo povezani, kot so mladike povezane na isti trti, kakor so udje povezani na enem telesu. Zato je usoda Cerkve naša usoda, njeno delo je naše delo, njeni uspehi so naši uspehi, njeni porazi so naši porazi! Skrb katoliške Cerkve pa je, da postane res katoliška — vesoljna, razširjena po vsem svetu, udomačena med vsemi narodi. Živo telo je, zato mora rasti, dokler ne doraste »do mere polne starosti Kristusove« (Ef 9, 13). Telo pa zdravo in dovolj hitro raste, kadar sodelujejo vsi udje. Tudi Cerkev bo zdravo rastla, če bomo sodelovali vsi verniki. Zato naše sodelovanje pri misijonskem delu Cerkve ni miloščina, ampak naša stroga dolžnost. Če mislimo drugače, nismo celi katoličani in naša vest je otopela, da ne sliši ali ne razume glasu, ki prihaja iz Vatikana: »Kako daleč so od prave ljubezni do Boga in do ljudi« oni verniki, kateri prav nič ne skrbijo za tiste, ki nesrečno

tavajo izven Kristusovega hleva«. (Rer. Eccl.)

Ne govorimo, da Cerkev pretirava, ko toliko govori o misijonskem delu! Ne skrivajmo svoje misijonske nedelavnosti za krinko slabih časov! Ne pustimo, da bi rast skrivnostnega Kristusovega telesa zastajala zaradi katoličanov, ki so katoličani samo po imenu, po srcu pa so pagani!

Kako vzvišeno je misijonsko delo nad vsemi temi predsodki, ki so samo plod naše misijonske nedejavnosti in samo lažniva »tolažba« ob opominih naše vesti! To (misijonsko) delo presega vsa druga dela in dokazuje ljubezni tako zelo, kot presega duša telo, nebesa zemljo, večnost čas« (Rer. Eccl.), pravi sv. oče. Danes in v bližnji bodočnosti, ko bo bila odločilna ura Kitajski, Japonski, Indiji in drugim misijonskim deželam, danes, ko so moči teme na delu z vso peklensko energijo, danes so te papeževe besede za nas katoličane nad vse sodobne. Svet, razpaljen v ognju sovraštva, hrepeni po ljubezni, maliki, porojeni iz laži, padajo, duše milijonov pa kličejo Resnico.

Zato na delo, vsi verniki za vse nevernike! Na delo tudi me, slovenske katoliške žene! Na delo, pa bodi akademikinja, služkinja, uradnica, kmetica, učiteljica, mati ali dekle! Nas priganja k misijonski dejavnosti še poseben nagib. Me katoliške žene moramo rešiti naše poganke sestre! Njih položaj je tako težak, da predstavlja eno najtežavnejših in najžalostnejših vprašanj svetovne zgodovine, ki jih je nujno treba rešiti. V ponižanju, brezpravnosti in solzah poteka življenje poganske ženi. Često se piše in razpravlja o tem problemu, toda s samimi slabotnimi besedami še ni dosti pomagano. Poganska žena more rešiti samo Kristusov nauk in njegova Cerkev, ki dviga ženo na višino, katera ji gre. Cerkev bo to storila, toda le s sodelovanjem krščanskega ženstva, kakor je Kristus odrešil svet s sodelovanjem žene Marije.

Marija je bila prva žena, katero je povabil Bog k misijonskemu delu. Spre-

jela je božje vabilo, ko je izgovorila besede: »Glej, dekla sem Gospodova!« V naslednjem trenutku je pod njenim srcem zaživela večna Beseda. V sveti božični noči je porodila poganskemu svetu Luč v razsvetljenje nevernikov. Vsa ta tiha nazareška leta je Marija molila, da bi svet spoznal Njega — večno Resnico. Ko je Sin nastopil svojo misijonsko pot, ga je kot Mati spremljala z molitvijo in sledila Mu je tudi na Kalvarijo. Pod križem je trpela s Sinom in doživljala vso strahoto žrtve za odrešenje človeštva. Čula je s križa besede: »žena, glej, tvoj sin!« in »Sin, glej, tvoja mati!« (Jan 19, 26) in postala je mati vsem tistim, za katere je Gospod umrl, tudi vsem poganom. A po Kristusovi smrti ni mirovala, materinsko je spremljala malo četo apostolov, ki je odhajala izpolniti zapoved: »Pojdite in učite vse narode!«

Marija je bila prva žena — misijonarka, toda ne zadnja. Že v apostolskih časih so krščanske žene pomagale oznanjati evangelij. Skozi vsa stoletja so vstajale močne žene, ki so se nesebično žrtvovale v službi nevernikov. Danes deluje na misijonskem polju cela armada misijonark. 53.000 redovnic izpolnjuje Gospodovo zapoved ljubezni do Njegovih najmanjših bratov. 53.000 src materinsko bije po neštetihi dispanzerjih, bolnicah, sirotišnicah, zavetiščih, najdenišnicah, gobovskih naseljih, vzgaja mladino v vseh mogočih šolah in zavodih. Ljubezen Kristusova jih priganja k neprestanemu dajanju in žrtvovanju za duše. Njihovo delo je skrito očem sveta. božjim očem ga ne uide nobena žrtev. Povrnili jim bo stoterno večni Gospodar žetve.

Vsem pa, katere ne moremo neposredno delati na misijonskih njivah, se razgrinja tudi v zaledju nad vse plodonosno delo. Tudi Ivana Bigard, Pavlina Jaricot, Terezija Ledochowska, sv. Terezija Deteta Jezusa in druge niso bile misijonarke med pogani, toda njih misijonska dejavnost je bila velika. Pavlina Jaricot, plemenita ustanoviteljica DŠV (Družba za širjenje vere), je s svojo neomejeno požrtvovalnostjo mobilizirala zaledje v pomoč misijonski fronti. Iz majhne, skromne družbe misijonskih sodelavk, ki jih je Pavlina zbiralala okoli sebe, je nastala danes

vesoljna papeška misijonska družba, Ivana Bigard pa je ustanovila drugo papeško misijonsko družbo Družbo sv. apostola Petra za vzgojo domače duhovščine (DAP), ki z molitvijo in gmotnimi prispevki pomaga pri najvažnejšem delu sodobnega misijonstva — vzgoji domačih duhovnikov in škofov. Mala sv. Terezija je tudi čudovito uspešno misijonarila iz tihe samostanske celice. »Gorečnost karmeličanke mora obseči ves svet«, je napisala in zopet drugje čitamo: »Hitela bi rada po vsem svetu in oznanjala Tvoje ime, o Bog! Zasajala bi povsod med neverniki Tvoj zmagošlavni križ, o Ljubljani! Misijonar bi bila rada, a ne le nekaj let, ampak od začetka sveta skozi vsa stoletja in tisočletja do konca časov.« Gospod ji je izpolnil te želje, dal ji je obilo trpljenja, s katerim je neomejeno in tako zelo uspešno pridobivala duše za Boga. Njena molitev je razlivala obilne milosti po vsem misijonskem polju.

Tudi nam Bog pošilja obilo trpljenja. Koliko smo že misijonarili z njim? Premnogi čakajo željno in hrepeneče, da tudi me vržemo svoje seme na misijonske njive. Bodimo pametni gospodarji in izrabimo to gorje, ki nas teži. Saj trpeti moramo itak tudi tedaj, če trpljenje puščamo neizrabljeno. Ali ni boljše, trpeti, pa v trpljenju roditi bogate sadove — tudi za misijonstvo!? In molitev, to večno zmogovito orožje kristjanov, nam je tudi na razpolago. Ne odlašajmo več, vsaka izmed nas more in mora prinesiti vsaj kamenček k zgradbi Kristusove Cerkve med pogani. Vsaj članice DŠV postanimo, izpolnimo vsaj to najmanjšo dolžnost vsakega katoličana. »Ta družba je izmed vseh drugih misijonskih družb gotovo prva« (Rer. Eccl.), pravi sv. oče. Pa tudi naši otroci naj molijo za zveličanje poganov, »kaj naj namreč odreče nebeški Oče tistim, ki so nedolžni.« (Rer. Eccl.)

Geslo današnjega katolicizma je: ad maiora — kvišku! Dvigniti moramo svoje katoliško mišljenje in delovanje na znatno, da, čim višjo raven. Ni pa pravega katolištva brez misijonstva. Zato moramo tudi v misijonstvu ad maiora — kvišku. Letošnja misijonska nedelja naj nas k temu vzpodbudi!

Družina in komunizem

Poleg že objavljenega članka »Iz spon v — svobodo« je uredništvo prejelo tudi pričujoči članek, ki ga danes priobčujemo. (Opomba uredništva.)

Družina je celica človeške družbe in vsakega narodnega in državnega življenja. Komunizem pa je smrtni sovražnik družine, ker jo hoče docela uničiti. Takoj ko je v Rusiji prišel na oblast, je začel uničevati družino. Komunistična voditeljica in sovjetska poslanica na švedskem Kolontajeva je zapisala: »Stara družina izginja, ker ni več potrebna. Ni potrebna državi, ker gospodinjstvo odteguje ženo bolj koristnemu delu v tovarni. Družina tudi ni več potrebna članom družine, ker jih oskrbujejo javne oskrbovalnice, vzgojo otrok pa je prevzela država. Na mesto stare družine prihaja svobodna tovariška zveza med moškim in žensko, ki sta si oba enaka in svobodna delavca in člana socialistične družbe.«

To se z drugimi besedami pravi, da zakon med možem in ženo ni več potreben, ker je napočil čas za svobodno ljubezen. V komunistični stranki le tista ženska kaj velja, ki dela v tovarni; domače delo in vzgoja otrok pa nima nobene vrednosti. Žena, ki se s tem delom ukvarja, je škodljivka komunističnega reda. S tem pa je res vsako družinsko delo in življenje popolnoma uničeno. Ženska postane iz poštene žene in matere le priležnica.

Slovenski pregovor pa tako lepo pravi, da žena podpira tri vogle pri hiši. Za nas

in naše razumevanje je čisto nekaj naravnega, da je žena in mati središče družinskega življenja. Kakšna praznота je brez matere? Komunizem uničuje družinsko srečo, ki je najlepša na svetu. Človek ne more verjeti, kako je mogel ta srečo uničujoči komunistični nauk dobiti privrženec tudi med našim narodom. In vendar vidimo, da jih ima.

Te zablode pa niso nove. Že dolga desetletja svari Cerkev pred nauki, ki jemljejo družini tisti pomen, kakršnega ima po nauku Cerkve in vseh plemenitih ljudi. Komunizem je te zmotne nauke do skrajnosti izvedel in udeležil tudi pri nas, kjer se je dalo. Tako vidimo veliko skvarjenost mladega sveta, da se človek kar zgrozi. Nič ni svetega, nič tajnega, nič lepega v družinskem življenju. Mladina se hoče izživeti in se izživlja. Kar pa je najhuje, je to, da je ženska mladina hujša od moške; to je tako žalostno, da se ne da izreči.

In to vodi k razpadu naroda; saj vemo, da skvarjeno dekle nikoli ne more postati dobra mati.

Me, žene in dekleta, ki smo priče strašnih dogodkov v našem narodu, moramo spregledati same in odpreti oči vsem, ki še ljubijo slovenski narod! Same prežete z mislijo in temeljno resnico, da je le življenje po katoliških načelih edino prava pot za ohranitev družine in za srečno bodočnost našega naroda, moramo to resnico javno in jasno izpričati v vztrajnem boju proti komunizmu.

Nove brazde

Janez Kmet — Nadaljevanje

V Tončki je vse zaplalo, pa se je premagala. Molče se je obrnila in stopila v hišo. Da bi le oče šli ven, potlej bi že zaropotali, ji je privoščila in malo je manjkalo, da mu ni pomignila: nekdo vas v veži čaka.

Tine je še nekaj časa slonel in se opravičeval Julki, da ni mislil resno. Prižgala mu je trske. Jutri zvečer bo tudi prišel, je obljubil. Pa bo tiste pobe zmetal iz hiše,

če ne bodo pridni. Tudi Ceneta in Tončko, če bosta puhala kot mlada mačka.

»Naj zvedo oče, da ne maram Matevža za vse na svetu ne.«

Trma ji je rastla.

Še dolgo so peli v hiši, vse Marijine pesmi so prišle na vrsto. Julka ni hotela k njim, zaloputnila je zadnji konec in legla.

Pri štepcevih je bilo lepo drugi dan. Hiša je bila čisto spremenjena. Sonce se je

izmotalo izza oblakov; posvetilo je v hišo, da so bile stene kot na novo pobeljene; barve na svetlih podobah so se spreminjale. Snežna belina je odsevala skozi okna kakor bele rjuhe.

Zunaj se ni hotelo ogreti. Sem od Kuma je mrzlo vleklo, da je grizlo skozi obleko. Ta dan je bil kakor blagoslovljen. Oče je le na zapečku posedal in se čudil. Na tihem je hvalil obe. Pospravili sta po hiši, poribali, povsod nastavili nove rože. Kot da ne bi bila štepčova; zdela se mu je prostorna in bogata.

Pa pri Mariji, kakšno je bilo! Vse v vencih in v okrasju kakor v cerkvi. »Da bi danes delal? Nak, saj je praznik,« se je nasmihal. Tončka je prav tako mislila. Zjutraj je šla k maši, sama Julka je odpravljala doma. Potlej je pa kar v praznji obleki ostala. »Saj bom varovala,« se je izgovarjala. Najrajši bi se res samo v hiši vrtela. Skrbela je za lučko pred Marijo, tu pa tam poravnala zgibe pri prti, težkala na dlani nagelnov cvet in ogledovala rože.

Kakor nalašč. Takega vremena že dolgo ni bilo. Lica so se ji razlezla, ko se je ozrla na vrt in dalje v dolino in gozd. Julka je bila zgovorna in živa, da se je sestri čudno zdelo. Sinočnji dogodek Tončka še v misli ni vzela. Kot bi ne padle med njima ostre besede. Pozabila pa Julka ni; že je mislila precej zjutraj napasti Tončko, pa je ni. Jeza bi bila in na tako prazničen dan. Požrla je žaljivke, čeprav težko.

Šivala ni dosti v drugem koncu. Kmalu popoldne je vzela knjigo na zapeček, da bi še enkrat ponovila dolgo poslovilno molitev. S težavo je spravljala besede skupaj. Eh, brala bom že, saj tudi druge ne molijo na pamet!

Zagledala se je v tihe mrakove, s katerimi se je borilo rdečkasto nebo. Sneg je dobil lahen rožnat nadih. Misel na Tineta, misel na Marijo, ki jo bo prenesla, je spremljala njen pogled. Ko je bilo temno, je odšla v drugi konec.

Oče na zapečku, eno nogo čez drugo, pipo v ustih, je enakomerno trkal s prsti po peči.

Nalila je svetilki. Eno je nesla pred peč na ognjišče, drugo obesila nad mizo in prižgala.

Pred pečjo je vudlala Tončka. Nocoj bo treba prej večerjati. Zalagala je drva na

stran, da se bodo do zjutraj posušila, ropotala z lonci, pomivala sklede in ribala žlice. Jožek je pricepetal v vežo in pomolil premrle roke pred žrelo. Potlej je sedel na ognjišče, v kotiček, kot bi bil zanj pripravljen, da ni bil Tončki v napotje.

»Ti si pa pastir in pol,« ga je dražila in mu kuštrala lase. »Zmeraj bi se pri meni tiščal.« Od žlahte so ga vzeli, za delo je bil pa še premajhen. Pastirja so pa le imeli; vsaj po imenu.

Plameni so se vzpeli, se krivili in lizali obok peči ter se kot švigajoči jezički prikazovali pred žrelom. Pospravila je črepinje in se naslonila na burkle ter zrla v ogenj. Jožek se je igral z njeno jopico in ji zmeraj kaj dopovedoval.

»Tončka, oči ti gorijo,« se je začudil. »Kar kresovi migljajo v njih.«

»Oh, ti Jožek naš, tebi pa jeziček miglja.« Kar nerodno ji je bilo pa pred takim otrokom. Kot bi vedel skrivnost.

»Le pojdi v hišo, sta tudi onadva tam, da te ne bo strah. Pa še hlapca pokliči, boste angelovo češčenje molili.«

Odstavila je kašo, jo premešala in spet porinila k ognju.

Skozi zadnja vrata je vstopil Cene. Tončka ga ni čutila; kar naprej je buljila v peč. Ni ga opazila. Nenadoma ji je od zadaj zakril oči.

»Kdo je?«

»Ugani!« je skušal spremeniti glas. Pa ga je precej spoznala.

»E, Cene.« Roke mu je potegnili s silo raz oči in se naglo obrnila.

»Tako si me prestrašil, da vse gomezlja po meni.«

»Menda ni bilo take sile,« se je smehljaj in na debelo vlekli cigareto. »Ti kaj hudo srček bije?«

»Tiho bodi, grdoba poredna,« ga je šopnila po roki. »Od kdaj pa to? Še tega se boš vadil!« Potegnili mu je cigareto iz rok in jo vrgla v ogenj. A precej ga je smehljaje pogledala. Z očmi je prosila, naj ne zameri. Ni mu bilo všeč, pa se je moral nasmehniti.

»Kaj niste še večerjali? Jaz sem že zdavnaj. Taka kuharica si, prav, prav, da vem...«

»Vaša Pavla že lahko, ko ne bo nocoj Marije prenašala; nima nobenega dela. Pri nas ni časa kot drugod!«

»Res je. Drugod imajo sneg, pri vas pa žetev in košnjo.«

»Zdaj sem pa huda.« Povesila je pogled in zrla predse.

»No, kaj si precej na koncu. Še malo jokcaj, Tonček,« se je skušal šaliti.

»Kaj ne bi bila, ko pa se samo norca delaš!«

»V kaj si pa bila zaverovana, ko me niti videla nisi, ko sem prišel,« jo je pikal, da bi se malo jezila.

»Še misli naj ti povem, kajne?« Rahlo je zardela in stresla kašo v skledo.

»Kar molite in jejte! Mene ni treba čakati,« je dejala, ko je prinesla kašo na mizo in se urno zasukala.

»Kdo je zunaj?« je vprašal oče.

»E, kdo bo neki?« je zaprla za seboj.

Med večerjo jo je še enkrat vprašal. Julki je žlica zastala, hlapec je skomizgnil z rameni.

»Menda Cene,« je dejala pritišano Julka.

»Kaj imamo pri nas samo vežo?« Nikogar ni pogledal. Tudi jezen ni bil. Jedli so naprej, dokler ni Jožek potegnil skledo k sebi kakor navadno. Tončka se je malo bala. Res ji ni oče omenil pogovora pri vodnjaku, pa vendar... Pa ni bilo tako hudo. Saj je Ceneta še prijazno na zapeček povabil. Tončki se je odvalil kamen od srca. Tako je bila vesela in hvaležna očetu, da bi ga objela in mu obljubila, da ne bo nikdar več rekla žal besede.

Vsak na eni strani peči sta sedela in se razgovarjala. Tončka je pobrala skledo, več se pa ni zamudila v hiši. O gospodarskih stvarih se menita, to je ujela. Kako se zna Cene pogovoriti! Resno in moško, šaljivo in otroško, kakor kdo hoče.

»Tončka, čaja prevri,« ji je oče naročil. Nagnil je z glavo proti Cenetu: »Pa še za tega!« Njej je zaigralo srce. »Da so tako dobri oče, bi pa nikoli ne mislila,« se je smejala, ko je pripravljala skodelici. Še nobenkrat, odkar ona za kuhalnico drži, se ji ni posrečilo tako naglo skuhati čaja.

Nesla je očetu. Ko je podajala Cenetu veliko novo skodelico s krožnikom za podstavek, se ji je roka tresla. Še na tla bi spustila, če bi ga pogledala. Prinesla je še kruh in nož. Oh, kako je prijetno streči. Ali bi skrbela za Ceneta, nikoli bi se ne mogel pritoževati...

Zaslonila je peč, izmenjala predpasnik in počesala lase.

Oče in Cene sta se že za mizo preselila. Cene je bil hud, zakaj je tako peč razbelila? Menda nalašč, da ga je pregnala z zapečka. Tončka je komaj čakala, da se je pogovarjala z njim. Oče se je razživel, hlapec je Ceneta neprestano gledal v zobe, kot bi ga še nikoli ne videl. Rad ga je poslušal, ko je pa toliko pravil o mestu in šolah...

Kmalu sta prišla Sitarjeva dva. Za mizo sta morala sesti. Matevž se je pridržano branil. Če bi mu Julka rekla... pa se še ozrla ni nanj. Najraje bi precej rekel lahko noč. Zavoljo štepca je ostal. Na stol se je primaknila Tončka. Samo smejala se je. Resno se kar ni mogla držati. Saj bi kmalu pozabila, da je v hiši Marija. Ta navihanka se je bolj obračala k Cenetu kakor k Mariji.

»Še ti pojdi bliže,« je bil oče dobre volje in je namignil Julki.

»Že vsa sem zmešana,« je skremžila obraz. »Tako me skrbi. Kar pustite me!«

»V imenu nas vseh se bo poslovila od Marije,« je dodala Tončka, da bi zakrila sestrino prisutnost.

»Ah, saj res! Le dobro se odreži,« je rekel Sitar, Matevž pa nič.

Hiša se je polnila, šum se je večal, govorjenje je postalo tako živahno, da bi kmalu drug drugega ne slišali. Dekleta so se zbirale spredaj pred oltarčkom. Za njimi so bile žene. Nekam pritišano so se pogovarjale, a živo in vneto; vsaj tako je bilo razbrati iz njihovih kretenj. Zavijale so se v velike rute; niso zaupale peči, čeprav je bila prijetno topla. Otroci so žgoleli po klopih, se kobacali na zapečke in na vrh peči. Prepirali so se, kričali in se smejali. Fantje so ostali za vrati. Kadili so in se pomenkovali ter obračali oči proti dekletom.

Julka je malo govorila, kakor bi koga pričakovala. Prijetno in skrbljivo boleče jo je spreletelo. Ravno kar so prišli Tine, Štefa in Micka.

»Pozni ste. Sem mislila, da vas ne bo! Pa bi zamerila...« je hitela. Urno je pripravila dva stola; dekleta so se malo umaknile in se spogledale. »Ti pa lahko stojiš,« se je nasmežila Tinetu. Ali pa na zapeček sedel, ti drobljanci so se že pogreli.

Tine je prešerno sedel na zapečku in zrl po hiši. Med fanti je zašumelo.

»Kdaj boš ti takole sedel na štepovi peči?«

»Saj se mi zdi, da tudi ta ne bo dolgo. Vidiš starega, kar barve se mu spreminjajo na obrazu. Kmalu ga bo skozi vrata vrgel...«

Julka se je naslonila na rob ob peči in se spustila s Tineto v pomenek. Čisto je pozabila na očeta, kateremu je kar jezik obnemogel. Skušal je zatreti občutke; zasmejal se je, ko je Matevž nekaj povedal, četudi ni vedel kaj. Tudi Matevž, ki je precej opazil spremembo na štepcu, je z očmi poiskal Julko. Kaj, za roko ga je prišla, je vzkripelo po njem. Vstal je in šel. Bal se je, da bo oče vzrožil. Ne, nocoj ne! Po vsej fari bi se menili, kako so Marijo nosili.

»Tak takole,« je v očetu padla zadnja zavesa. »Še ne poznaš svojega očeta, če misliš, da se lahko šališ z njim.« Dvigalo se mu je v duši. Z vso silo se je premagoval. Pahnili bi ga čez prag, da bi se tri dni ne pobral... Ne, nocoj ne, je preudaril z zadnjo razsodnostjo.

»Bomo začeli,« se je ozrl po vaščanih.

Julka se je prerinila pred oltarček, pokleknila in začela moliti rožni venec. Vsi so si iskali prostora, kam bi poklekili. Fantje so se zgnatli okoli klopi, klobuke stisnili v roke in mrmraje odgovarjali.

Ko je končala prvi del, je odprla knjigo: O moja preljubezniva mati Marija. Prehitro je prišel čas ločitve... Glas se ji je tresel, pogled je imela uprt v črke. Kar plesale so ji pred očmi. Vsaka beseda ji je šla od srca. Bilo ji je, kakor da bi se poslavljala za zmeraj... Blagoslovi mene in vse moje drage, blagoslovi vso našo hišo in vse naše imetje... In to te prosim, o Marija, ne pozabi nikdar tega mojega spremljevanja na tvoje novo prenočišče...

Trgali so se stavki, zdaj pa zdaj jo je stisnilo v grlu, kot bi se beseda sprevrgla v ihtenje...

Vstala je, vstali so vsi. Dekleta so staknile glave; nobena si ni upala začeti. Tončka ji je podala plet. Julka si ga je ogrnila, vzela Marijo v naročje in se obrnila po hiši. Čisto druga je bila. Ni pogledala po ljudeh, oči so ji bile vlažne. Spravljali so se v pare; možje in fantje zadaj,

žene in dekleta bodo stopale tik pred Marijo.

Prišel je trenutek, ko je Julko prevzela ginjenost. Domači so stopili okoli nje. Najprej je oče poljubil Marijo. Nič več jeze, vdanost in ljubezen je bila v njegovih očeh. Zdaj bi prosila: oče, saj niste hudi... Nato Tončka, hlapec, pastir... Na vseh se je pokazala slovesna resnost.

Micka je vzdignila:

Zdaj žalujte vsi ljudje,
Ker Marija iz hiše gre.
Zdaj pa gremo za Marijo,
kamor ona nas pelja...

Poprijela je vsa hiša: zdaj pa gremo za Marijo, kamor ona nas pelja.

Julka je kakor v omotici stopila pred hišo, mrzaj ji je zarezal v obraz, da se je stresnila. Na nebu so migljale zvezde, okrog je bila tema in tišina; daleč pod Dolom je zalajal pes.

Po vasi je šla Marija, pesem in molitev:

Ko iz mesta prideta,
eno štalco zagledata,
ena štalca prav preprosta,
božja štalca mrzla je...

Prešinilo jo je sto in sto misli. Sama sebi se je zdela nevredna, da nosi Marijo. »Odpusti, Marija...« je v duhu prosila.

Pot je bil leden; hodila je previdno, pa ji je še spodletavalo. Rada bi poprijemala.

Ko sred' mesta prideta,
prenočišča prosita,
oj, ti mesto betlehemsko,
ki naju nočes prenočit'.

Ozrla se je. Okna so bila po vasi razsvetljena. Stare matere so čule po domovih, drugi so spremljali Marijo na njenem potu.

Ni se ji ustavilo; z visokim glasom in nežnim poudarkom je izročila Marijo. Zvrstili so se v hišo. Julka se je čutila olajšano. Med rožnim vencem je mislila na Tineta in očeta. Tesnoba se je mešala s tihim, osrečujočim hrepenenjem. Očetov obraz je zakrival vihar. Ali mu je zatrta bolečina raztegnila gube na licu, ali ga je zadrega zbadala in mu je otožnost stopila v oči, ko mu je dala poljubiti Marijo.

Odgovarjala je brez misli; ogledovala je velike svete podobe. Vse so bile umite. Pesem jo je zbudila iz sanj. Pela je vsa hiša; šele zdaj je videla, kako je prostorna. Za

dve štepčevi. Pa je bila polna, od vrat do mize so se vaščani drenjali, da so komaj dihal. Zelen senčnik je barval luč, ki se je sipala po mizi. Videla je očeta, Sitarjeva dva in pri kraju Ceneta. Zdaj so se razgovarjali, zdaj peli. Štepec ni pel, govoril je med pesmijo, kot bi hotel vsem kljubovati.

Julko je spreletelo: »Videli so me, da sem se s Tineto menila...«

»Naj!« se ji je rogal upor, trma ji je nategnila ustnice. Naj vedo, da ne maram Matevža... Raje grem še nocoj od hiše... Nisem več otrok...«

Pomaknila se je bolj k vratom, Tine jo je ujel za roko in potegnil k sebi. Micka in Štefa sta se tudi prerinili k njima. Precej je bila Julka vesela. Pri Tinetu je na vse pozabila.

»Zakaj ne prideš nič k nam?« je Julko prijemala Štefa.

»Ah, saj veš, nimam časa, pa bi rada prišla...« Sredi zadnje besede je sunkoma obstala in zardela.

»Nove obleke za praznike, kajne?« je popravila Micka zadrego.

»Človek bi znorel, če bi hotel vse napraviti... Ko tako natiskajo...«

»Na Štefan dan se oglasi,« je silila Štefa. »Boš videla moje jaslice!«

»Nič se nas ne boj; saj nismo tako... Enkrat sem znorel, pa ne bom nikdar več.«

»Sem kaj rekla? Bom huda, če boš imel zmeraj to na krožniku. Nisi samo ti kriv, pa konec besedi.«

Sredi najglasnejše pesmi so se odprla vrata. Štepcu ni ušlo nič izpred oči. Pogledal je po Julki: ni je bilo. Kolikor je videl, tudi Tineta ni bilo; ravno tako tudi Štefe in Micke ne. Stisnil je zobe, oči so mu zagorele v divjem ognju. Zdržal se je. Hotel se je zasmejati, pa je bil njegov glas trd in oduren.

Pesem je utihnila. Štepec je vzel klobuk in stopil izza mize. Ustavljali so ga.

»Nisem več mlad, da bi vasoval,« se je prikrito šalil.

»I, kaj, vdovec je za devet fantov,« je silila vanj Mana.

»Kaj smo se zamerili,« je prosila mati. »Vsaj še malo ostani.«

»Tudi ti greš, Matevž?«

Tudi, saj veste... Ni do konca povedal. Bi vse skupaj preveč pičil.

»Družba se je razkopala,« je jadikovala Mana. »Zapel ne bo nihče več.«

»Kaj bomo mi stari žlamborji! Samo kazili bi. Poglej, Mana, tale žerjavica poje ko zvon,« je pokazal po dekletih. Ni se dal preprositi.

Za njim se je vzdignil Sitar; pa tudi Cene ni maral pustiti Štepa. Tončka ni vedela, kaj bi storila. Dekleta so jo pridrževale. Cene jo je mimogrede potegnil za predpasnik. Kar utrgali so se iz hiše; tudi fantov je precej šlo.

Oče kar ni imel lepe besede, še za Ceneta ne. Mudilo se mu je, tako je bil nepočakan. Ko je prišel izza vogala, je napeto strmel po stezi. Noč je bila jasna, sneg kakor opran prt, kolovozi in steze so se malo poznali.

Tudi Matevža je nekaj tiščalo v grlu. Sram ga je bilo, da je šel, da se je ponujal Julki. Tudi enkrat se nista srečala z očmi. »Nikoli, saj nisem pastir...«

Cene je Tončko počakal, da sta šla skupaj. Šalila sta se in nagajala drug drugemu. Daleč spredaj so se premikale temne postave. Samo oče jih je spoznal. Kdo naj bi bil, če ne naša pre... Kmalu bi mu ušla kletev, tako ga je zgrabilo. »S Tineto se vlačim...«

»Je že res,« je trepetal štepec. »One sta pa tisti pretepač in naša...«

Sitarjeva dva sta voščila lahko noč, oče je komaj odgovoril. Cene pa kar ni mogel oditi. Rad bi Tončko do doma spremil. Pa ga ni pustila. Tudi očetu bi ne bilo nocoj prav.

»Lahko noč, pa eno bolho na pomoč, da te bo ščipala celo noč.«

»Ti, ti,« mu je zagrozila Tončka. Še udarila bi ga, če bi se hitro ne umaknil.

Julka je bila že v postelji. Tončka je še pogledala pred peč, če je vse odpravljeno, mleko je vzele iz peči in zaslonila. Z Julko nista spregovorili. Ta je slutila očetovo jezo, pa se ni kesala. »Ne maram ga, nikoli,« je trmoglavo ponavljala.

Tinetu se je kar pri srcu topilo. Še zdaj je čutil njene tople roke in poslušal veseli smeh.

Oče ni prižgal svetilke. V hišo je odseval sneg, da je v obrisih razločil predmete. Vse ga je bolelo. Zdelo se mu je,

da je ta večer doživel največjo sramoto. Lastni otrok je pljunil nanj, omadeževal hišo... V temi se je oprl ob mizo in prisluhnil, kot bi iz strašne zagate čakal rešitve. Kmalu bi se razjokal, še v družbo si ne bo upal. »Punče, koliko mi prizade- neš! Zakaj me tako žališ?«

Sopenje ga je zmotilo. Prižgal je luč in posvetil po hiši. Na peči je mirno spal Jožek.

»Revšče! Vroča peč...« Zlezel je na klop, zdrgnil cunje po peči in mu za silo postljal. Nič se ni prebudil, ko ga je oče predejal na novo posteljo. »Mlad svet ta- ko trdno spi, da bi še čutil ne, če bi se prav na pol sežgal.«

Obraz se mu je razlezel ob pogledu na pastirja. Ali mu je spomin obletel Tonč- ko? Kolikokrat je spečo prenesel s peči

na posteljo, ko je bila pastirjevih let. »Tončka je pa res skrbna. Bi ji ne bilo nič zato, če bi pod kapom zaspal. Sama norost ji roji po glavi.« Pa jo je vendar rad imel. Je res pridna, čeprav ima tudi zanjo ostre oči. S Cenetom se kar dobro razumeta; tega ne bi mogla utajiti. »Eh, otročarije... Če bo pametna in če bo me- ne poslušala...«

»Kaj je tu Jožek?« je pokukala Tonč- ka skozi vrata.

»I, kajpak. Se nič ne brigaš zanj?«

»Zakaj pa ni šel spat?«

»Saj spi! Pusti ga, kaj ga boš budila. Dobro si peč razbelila, popravi mu ležišče, da se ne opeče!«

Prestlala mu je in ga odela z rjuho. Nato je upihnila luč in odšla.

(Dalje prih.)

Gospodinje se pogovarjajo

»Kako pa to, Metka, da se niste poro- čili?« sem nedavno vprašala našo šiviljo, ki prihaja šivat na dom; »saj so pravili, da vas je zasnubil pismonoša.« »To je tudi tako bilo,« je odgovorila in nekoliko zar- dela; »toda do poroke ni prišlo, ker se je branil, da bi smela vzeti k sebi bolno ma- mo. Brez nje, prav za prav ona brez mene pa se ni dalo. Deset let je še živela in nič mi ni žal, da sem četrto božjo zapoved do konca izpolnila. In zdaj kakor vidite, mi Bog že na tem svetu plačuje: kljub težkim časom imam vedno dovolj dela in dokler je delo, je vsak dan tudi še skrom- ni košček kruha! Na močitev pa pozneje nisem nikoli več mislila.«

Utihihnila sem in pridne šivilje nisem dalje izpraševala, pač pa sem se zamislila v vse to in vedno bolj se mi je zdelo, kako lepo in pravilno je povedala in tudi sto- rila naša mojškrca. Namesto da bi si z eno besedo, toda z nelepim dejanjem (ko bi zapustila mater) ustvarila udobno živ- ljenje, je dolga leta dan na dan sedela pri šivalnem stroju in delala in vbadala vedno za tuje ljudi ter materi in sebi skrbela za skromno življenje. In pri vsem tem ni ho- dila s kislim obrazom okoli, ampak je bila povsod, kamor je prišla »na štero«, prav priljubljena in iskana delavka. Vprašala sem se, koliko naših današnjih hčera bi

tako napravilo? Pa vendar je to njihova dolžnost.

O seveda, prav glede dolžnosti imamo prav žalostne izkušnje; pa vendar more vsaka izmed nas svoje dolžnosti, take ali drugačne vrste, zvesto in vdano vršiti. Vse stori človek lahko, če ima voljo, trdno voljo. Seveda je v današnjih časih prav glede izpolnjevanja dolžnosti v vsem živ- ljenju neka mehkužna poteza, ki se otro- kom že v domači hiši privzgoji. Ko pri- dejo otroci v življenje, ki od njih zahteva resno delo, se jim vse to zdi vse preveč in pretežko. In vendar mora vsak človek za svoj stan in poklic dobro poznati vse dolž- nosti, ki jih tudi vestno izvršuje, ker le vestno izvrševanje ima vrednost pred Bo- gom in pred ljudmi.

Seveda pa so dolžnosti v vsakem stanu in vsakem poklicu različne in obsegajo za vsakega človeka določen krog. Tu izgleda, da je vršitev dolžnosti lahka kot igra, tam pa kot peza, ki leži na človeku in ga sili k tlom. Vendar pa je ta bistvena razlika največkrat odvisna od človeka samega in njegovega pravilnega ali nepravilnega od- nosa do njegovega poklica. Večkrat pa tudi od razumevanja poklica in poznanja njegovega obsega in iz tega izviraajočih dolžnosti.

Koliko in kakšne dolžnosti ima vsaka

izmed nas? Žena, mati, gospodinja, članice ženskega kroga, najbližnjega občestva: družine, sorodstva, vaše skupnosti, narodnega občestva, domovinske skupnosti in vesoljnega občestva Cerkve?

To sem razmišljala zadnjič, ko sem končala razgovor z mojo pridno mojškri-

co. To razmišljanje, prosim, priobčite v našem kotičku »Gospodinje se pogovarjajo«, morebiti bi katera izmed cenjenih bralk prihodnjič o tem nadaljevala iz svojega dolžnostnega kroga. Vsem Vigrednicam prav iskrene pozdrave!

Malka M., P.

Naši razgledi

Soli — sestavni deli telesa

V julijski številki Vigredi smo govorile o soli v prehrani. Danes bomo govorile o drugih solih v človeškem telesu.

Kalcijevo sol — apno, potrebuje telo za sestavo okostja. Kalcijeve soli so tiste rudninske snovi, ki se vlečejo povsod v telesu, kjer odмира telesno staničevje. Znana so razna poapnenja. Poraba kalcijevih soli je v telesu precej velika in znaša dnevno do 2 %. Približno ena desetina okostja sestoji iz kalcijevega karbonata. Tudi kri vsebuje kalcij. — Na kalciju bogato je mleko, kjer so kalcijeve soli vezane na kazein. Mleko in sir sta dovaljala telesu v normalnih razmerah približno polovico potrebnih kalcijevih soli. Razmeroma mnogo kalcijevih soli je še v rumenjaku in ovsu, razmeroma malo kalcijevih soli pa je v mesu, krompirju, moki in stročnicah. — Kalcijeve soli povzročajo tudi trdoto vode. Voda, ki teče preko apnenca in se je na zraku navzela ogljikovega dvokisa, raztaplja apnenec in privzame kalcijeve soli. Čim več je teh snovi, tem trša je voda. Gospodinja pozna trdo vodo po skorji kotlovca, ki se ji nabira v štedilnikovem kotliču. — Za zdrave ljudi je poraba raznih kalcijevih preparatov pri mešani hrani odveč. Včasih so bili mnenja, da povzroča znano bolezen rahitis pomanjkanje kalcija, ker ostanejo kosti mehke in se otrokom noge ukrivijo. Dandanes je raziskano, da povzroča to bolezen pomanjkanje vitamina D, ki ureja pravilno odlaganje kalcijevih soli pri tvorbi kosti.

V telesu je kalcijeva sol tesno povezana s **fosforjem**. Največ fosforja imamo v kosteh, pa tudi v drugih delih telesa so te soli: n. pr. v možganih 1.43 %, v hrbtnem mozgu 2.14 %. Našli so jih pa tudi v krvi, v raznih žlezah in celo v srcu.

Dve tretjini okostja tvori kalcijev fosfat. — Na fosforju bogata živila so: mleko, rumenjaki in meso. Dnevna poraba fosforja znaša za človeka okoli 1 g.

Vsa živila in tudi pitna voda nam dajejo v dovoljni količini **magnezijske soli**. Te soli včasih izpodrivajo iz drugih spojin kalcijeve soli in so zelo važne pri zgradnji staničevja. Znano je, da ima rastlinsko zelenilo — klorofil v sebi te soli. Dnevna potreba magnezijevih soli znaša le 0.13 g.

V telesu so približno 3 grami **železa**, kar bi po teži odgovarjalo srednjevelikemu železnemu žeblju. Železo najdemo predvsem v krvi, kjer je glavni sestavni del hemoglobina, to je barvila rdečih krvnih teles. Najdemo ga pa tudi v drugih celicah, predvsem v obliki železo vsebujočega encima, ki pospešuje dihanje ter z njim odvezemajo stanice iz krvi kisik. Temu pripisujemo tudi strupeni učinek hudega krvnega strupa cianovodika. — Od železa v krvi sta odvisni slabokrvnost in polnokrvnost. V bolezni, posebno v vročici ali pa pri izčrpanosti zaradi bolezni, nastane v telesu velika izguba krvnih teles. Enako se godi tudi dojenčku, ki ga predolgo hranimo samo z mlekom. Tak dojenček postane bled — slabokrven, ker v mleku ni železa. Nekaj časa po rojstvu si pomaga dojenček z železom iz jeter, ki ga ima na zalogi še od matere, iz časa preden je prišel na svet. Kakor hitro mu pa poide ta zaloga, mora postati slabokrven, če mu ne dajemo v hrani snovi, ki imajo v sebi železo. Telo sprejema železne soli iz živil le, če so v organski vezavi, ker jih sicer ne more sprejeti in izrabiti. Živila, ki imajo mnogo železa so: kri, špinata, regrat, korenje, paradižniki, zelena solata, rdeče zelje. Tudi v sadju so manjše količine železa. Dnevno potrebuje človek 25 mg železa.

Kalijevih soli je v rastlinski hrani dovolj, ker potrebuje telo na dan okoli 2 g kalija. Če se hrani človek s krompirjem, dobi na dan približno 40 gramov kalija. Prebitek soli se hitro izloči in ne vpliva škodljivo v želodcu pač pa pospešujejo kalijeve soli izločanje seča.

Natrijev klorid — kuhinjsko sol, smo že omenili, vendar pa navedemo v zvezi s kalijem kot zanimivost, da se je ugotovilo s poskusi v laboratorijih, da je čist natrijev klorid za zdravje škodljiv, da celo strupen, ker moti razdelitveno ravnomočje raznih soli v našem telesu in povzroča živčna obolenja. Te neprijetne lastnosti so pa zabrisane v kuhinjski soli, ker ni kemično čista in so v njej pomešane poleg pretežne večine natrijeve soli še kalijeve in kalcijeve soli, ki jo na ta način »denaturirajo«.

O veliki važnosti **jodovih soli** so se prepričali šele v zadnjih desetletjih. V krajih, ki so zelo oddaljeni od morja, je v hrani zelo malo teh soli. Opazili so, da je prav v teh krajih zelo razvita golšavost. To pomanjkanje v hrani so države skušale nadomestiti na ta način, da je prmešana kuhinjski soli neznatna količina jodovih soli, ki imajo zdravilne učinke.

Vsi naši organi imajo **bakrene soli**. Pri navadni hrani dobimo dnevno 4—5 mg teh soli. V telo pridejo prevelike količine le s hrano, ki je bila pripravljena v bakrenih posodah. V takih primerih se lahko pojavijo zastrupljenja. Sprva je bil razširjen pred temi zastrupljenji velik strah. Pozneje se je pa izkazalo, da je bilo to pretirano in je v naših veljavnih predpisih o živilih pri konzervah zelenjave dovoljena primes bakrenih soli in sicer največ do 100 mg na 1 kg celokupne vsebine konzerve. S tem dobi konzervirana zelenjava svežo zeleno barvo, ker se veče baker z rastlinskim zelenilom. Vendar se je že ugotovilo z obsežnimi poskusi, da se v tako konzervirani zelenjavi vitamin C popolnoma uniči.

V živilih so bakrene soli vedno v družbi s **cinkom**, ki nastopa v zelo malih količinah.

V kosteh vsakega človeka najdemo sledove **svinčenih soli**. V običajni hrani jih je zelo malo. Pač pa so možna huda zastrupljenja s svinčnimi solmi. Zato zaka-

nodaja prepoveduje uporabljanje posod za hranjenje jedi in pijač, če je v njih svinec. Pokazalo se je, da so celo glazure na posodi, če je v njih svinec, nevarne, ker izlužijo kisline, ki so v jedeh, pri daljšem učinkovanju iz njih svinec, ki ga potem človek nevede zaužije.

Če premotrmo vse te soli, vidimo, da v hrani telesu ne dovajajo nič kalorij, so pa vendar življenjsko važne. Kuhinjsko sol rabi telo za produkcijo solne kisline v želodčnem soku in je važna tudi za ohranjanje primerne količine vode v telesu, ker jo privlačuje. Često so jedi preveč soljene, ves prebitek izločamo s sečem all znojem. Kalcijeve, magnezijeve in fosforne soli rabi telo za gradnjo okostja in zob. Kalcijeve soli učinkujejo tudi pri strjevanju krvi. Železne soli pa rabimo v krvi.

Soli posredujejo izmenjavo sokov med posameznimi stanicami v telesu. Izgleda, da telo težje prenaša premalo soljeno hrano, kot pa popolno pomanjkanje.

Kalijeve in magnezijeve soli, fosforna kislina in žveplena kislina so v mešani hrani zastopane v dovoljnih količinah. Rastlinska hrana dovaja telesu mnogo kalijevih soli, dočim je hrana živalskega izvora bogatejša na natrijeve sole. Enostranska hrana z mlekom povzroči pomanjkanje železa, dojenčki pa dobe z materinim mlekom in v špinaci dovolj teh soli. Noseče in doječe žene potrebujejo kalcijeve soli, ki jih dobe v mleku, siru, grobem kruhu in sadju.

Glavno skladišče za soli je **zelenjava**. Vsi letni časi razen zime nudijo gospo-

Bele vrtnice. V zadnji številki napovedana knjiga Tilke Lamprechtove-Dušice »Bele vrtnice« in »Sestra Dragica« je izšla. Obsega skoro tri sto strani in se dobiva v upravi Vigredi in vseh knjigarnah. Cena lepo vezani knjigi, ki je pripravna za darilo ob najrazličnejših prilikah in godovih, je 65 lir. Oceno prinese Vigred prihodnjič. Vsi, ki so knjigo že kupili, so polni hvale. Tudi Vigrednice naj pohite z nakupom, potem pa naj ponudijo in priporočijo knjigo vsem znankam in prijateljem. Vse knjižnice naj si jo gotovo omislijo!

dinjam dovolj možnosti, da lahko strežejo svojim družinam tudi v tem pogledu. Pač pa se pri kuhi zelenjave mnogo koristnih soli izgubi, ker jih voda izluži in gospo-

dinja odlije. Zato je najbolje, zelenjavo kuhati v čim manjši količini vode in jo po možnosti raje dušimo.

Ing. Neřima.

Naša posvetovalnica

Odgovori na gospodinjska vprašanja

Sušenje sadja. Že sami ste poskusili, da ni bilo prav, ko ste prerežali hruške in se vam je razlil sladki sok po pečici. Torej je ta način neprimeren. Meni se pa zdi, da ste pri sušenju bili premalo pazljivi; vsako delo namreč zahteva pozornost in paznjo. Nikakor ne gre, da zložim pripravljeno sadje za sušenje v pečico, jo zaprem in potem nič več ne pogledam, kaj se notri godi. Lahko bi se tudi zažgalo, kar bi bila še večja škoda. Saj sušenje sadja gre prav za tem, da odtegnemo vlogo in ga moremo tako pripravljenega shraniti za daljšo dobo. — V dobrih starih časih sem sušila dobre debele hruške-rjavke tako, da sem jih razrezala, obelila in sušila na soncu. To je bil potem prvovrsten kompot zlasti za bolnike. Zdaj že zaradi varčnosti tega ne smem. Sušim pa hruške cele in razrezane, toda večkrat jih pregledam, obrnem, na novo razpostavim in se mi tako prav lepo posuše. Tudi vam priporočam več skrbnosti in vse bo prav!

Tončka Krč, ž. v.

Drugi odgovori pridejo v prihodnjo številko.

Nova vprašanja

Vijoličin čaj. Pred časom sem brala, da je vijoličin čaj izredno dober, pozabila pa sem, za katere prilike ali bolezni je poraben. Zato prosim Vigrednice za nasvet, ker bi bilo škoda, da bi ostal lepo pripravljen čaj neizrabljen. Za nasvet se že danes prav lepo zahvaljujem.

Tončka Krč, ž. v.

Ščurki. Vsa sem nesrečna, ker so se mi v kuhinji zaredili ščurki. Kar koli sem kje brala, vse sem kupila, da bi jih odpravila,

pa se mi doslej še ni posrečilo; zdi se mi celo, da jih je vedno več. Kaj mi svetujete, drage gospodinje — Vigrednice? Za dober svet bom iskreno hvaležna.

Ivanka B. — J.

Likanje. Pri likanju se mi je zapalila srajca v krilu; nastal je precej velik rjav madež. Kako bi se dal odpraviti, ne da bi blago trpelo škodo? Prosim za nasvet.

Malka Grozdek, š.

Platno. Nedavno sem kupila nekaj platna, pa ne vem, če je res platno ali le bombaževina. Zelo bi bila hvaležna, ako bi mi katera izmed Vigrednic povedala, kako se spozna pristno platno.

Zinka B. — K.

Torbica. Imam še popolnoma trdno in močno usnjeno torbico, ki je samo na vogalih nekoliko odrgnjena. Katera izmed Vigrednic bi mi mogla svetovati, na kakšen način bi jo mogla pobarvati. Za dober svet in navodilo bom zelo hvaležna.

Božena J.

Kombinacija raznega blaga. Imam več ostankov blaga, iz katerih treh ali štirih bi se dala narediti obleka. Ne vem pa, kakšne blagove: volna, bombaž, svila in s katerimi barvami: temno modro, svetlo zeleno, svetlo sivo in črno naj mešam in katero blago in katero barvo naj rabim za život in katero za krilo. Vem, da se o vsem tem ne da pismeno tako dobro razpravljati kot ustno. Vendar prav lepo prosim za nasvet, ker sem na deželi in nimam priložnosti priti v mesto. Zatrjujem svojo hvaležnost in vse Vigrednice in urednico prav lepo pozdravljam.

Angela G. — D. p. L.

Za odgovore in nova vprašanja se uredništvo priporoča do 10. v mesecu.